

Напрямок: кримінальне право та криминологія;
кримінально-виконавче право

Гладкова Є.О., кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник науково-
дослідної лабораторії
з проблем протидії злочинності Харківського
національного
університету внутрішніх справ
капітан поліції
м. Харків, Україна

ПРОФІЛАКТИЧНА СКЛАДОВА ПРОТИДІЇ НАРКОЗЛОЧИННОСТІ

Протидія наркозлочинності на сьогоднішній день існує у вигляді різного роду теоретичних схем, понять, пропозицій, завдань прикладного значення, причому досить слабо взаємопов'язаних. Існує Стратегія державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року і щорічні плани щодо її реалізації. Але склалася така ситуація, коли держава не спроможна протистояти злочинам, скоєним на ґрунті наркоманії. Зрозуміло, що потрібні нові ініціативи вчених і практиків. Необхідно використовувати всі реальні можливості для боротьби з наркоманією і вчинюваними на її ґрунті злочинами, а особливо – можливості, пов'язані з теоретичними дослідженнями і вирішенням практичних завдань. При цьому цілі протидії наркозлочинності повинні орієнтувати відповідну діяльність на превентивні заходи, а не на репресію. Головне в такій протидії – профілактичний ефект, в основі якого не примус, а переконання і лікування, не покарання за злочин, а недопущення. Давно і добре відомо, що мудрий законодавець, попередить злочин, а не буде змушений карати за нього [1, с. 20]. У цьому гуманізм профілактики, проте не всепрощення. У необхідних випадках треба застосовувати і заходи покарання.

В межах стратегії протидії наркозлочинності слід розрізнити два основні напрямки загальної профілактики:

- профілактика наркоманії, в тому числі і лікування наркоманів;
- профілактика злочинів, скоєних на ґрунті наркоманії.

При цьому профілактика має бути цілеспрямованою, її необхідно орієнтувати на людину, що представляє інтерес для правоохоронних органів і органів охорони здоров'я. Звідси випливають і відповідні завдання:

- виявлення наркоманів і постановка їх на профілактичний облік;
- виявлення осіб, так чи інакше пов'язаних з наркоманією, їх облік, вивчення і здійснення щодо них оперативно-розшукової роботи;
- виявлення осіб, що замислюють вчинення злочину на ґрунті наркоманії, запобігання і припинення злочинів, що готуються;
- контроль за поведінкою всіх цих категорій осіб, здійснення адміністративного нагляду, проведення оперативного спостереження, а в цілому – недопущення злочинів.

Контролюючи поведінку наркоманів, важливо пам'ятати і про їх оточення. Значну допомогу (при їх бажанні) можуть надати сім'я і школа, люди з найближчого оточення наркомана, зацікавлені в його лікуванні. Це, однак, загальні положення. Більш конкретно слід вести мову про напрямки спеціальної профілактики, які варто відбити у стратегії протидії наркозлочинності:

- профілактика злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотиків;
- профілактика злочинів, що вчиняються наркоманами.

Кожна група таких злочинів є специфічним об'єктом профілактичного впливу. Здійснюючи свої профілактичні функції, органи і організації, відомства та установи, громадські формування, які є суб'єктами зазначеного впливу, «тиснуть» на поведінку об'єктів і таким чином виправляють їх відхилення від встановлених вимог, контролюють і впорядковують відповідні дії і вчинки. Але об'єкти не ведуть себе пасивно, вони протистоять суб'єктам і чинять опір їх впливу. У цьому слід бачити протистояння злочинності інтересам суспільства і держави, спеціальним державним органам і суспільним інститутам [2, с. 112]. Як видно, це складна система взаємозв'язків, зорієнтована в цілому на профілактичний захист членів суспільства від посягань з боку осіб, які вчиняють злочини на ґрунті

наркоманії.

Робимо висновок: у профілактиці сконцентровані функції соціального контролю, функції прокурорського нагляду, функції адміністративного нагляду і т. д. Особливі «ніші» у профілактиці можуть бути заповнені профілактичними функціями не тільки правоохоронних, а й інших державних органів, наприклад, охорони здоров'я, освіти тощо. Утворюється комплексна профілактика, за допомогою якої вирішуються такі завдання:

– профілактика сприяє врегулюванню соціальних процесів, завдяки чому її ефективність підвищується і поведінка громадян приводиться у відповідність з морально-здоровими і закріпленими нормами права, вимогами, у тому числі заборонами, що стосуються споживання і незаконного обігу наркотиків;

– профілактика ставить дії осіб, що вживають наркотики, займаються незаконним обігом наркотиків, у певні регулятивні рамки, які відповідають вимогам громадського порядку, кримінального права, а тому перешкоджають розвитку наркоманії, ускладнюють пов'язані з нею порушення;

– удосконалення профілактичної діяльності є передумовою спеціальної роботи, орієнтованої саме на боротьбу з наркоманією, що забезпечується спеціалізованими службами та установами. При цьому реалізуються не тільки заходи переконання, а й заходи примусу.

Література:

1. Еволюція уявлень про злочини і покарання у суспільно-правовій думці (до 250-річчя праці Чезаре Беккарія «Про злочини та покарання») : Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції [24 червня 2014 року, м. Харків] / МВС України ; Харківський нац. ун-т внутр. справ ; Кримінологічна асоціація України. – Харків: Золота миля, 2014. 240 с.;

2. Лунеев В.В. Курс мировой и российской криминологии: учебник: в 2 т. Москва: Юрайт, 2011. Т. 1: Общая часть. - 1003 с.